

Nr 101.

Av herr von Heland m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till fartygsbyggnader för flottan.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln (punkten 89, Marinen: Fartygsbyggnader för flottan) på av departementschefen anförda skäl föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vid beslut om genomförande med vissa ändringar av den av 1942 års riksdag godkända planen för nybyggnad av örlogsfartyg överskrida den av nämnda riksdag fastställda kostnadsramen med belopp, som vid utgången av budgetåret 1942/43 ännu icke disponerats av de av 1939 års lagtima riksdag anvisade anslagsmedlen till påbörjande av två kustförsvarsfartyg, vilket belopp av marinförvaltningen beräknats till 700,000 kronor, dels till Marinen: Fartygsbyggnader för flottan för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 40,000,000 kronor, dels ock medgiva, att anslaget å 40,000,000 kronor, må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas inom ramen av ett belopp av 180,000,000 kronor, ökat med förenämnda reservation, som beräknats till 700,000 kronor.

Den av 1942 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag antagna planen för fartygsbyggnader för flottan under femårsperioden 1942/47 upptog, erinrar departementschefen i årets statsverksproposition (fjärde huvudtiteln, sid. 106), "förutom fullbordande av redan beslutade två kryssare samt jagare, ubåtar och torpedbåtar, nybyggnad av dels större jagare, kustubåtar och torpedbåtar till det antal och av de typer, som framgingo av handlingar, som i särskild ordning överlämnats till riksdagens vederbörande utskott, dels två jagare av modifierad Göteborgstyp utöver de, som byggdes såsom ersättning för de hösten 1941 förolyckade, dels ock ett övningsfartyg samt sex motor-torpedbåtar för sjövärnsskåren".

Kostnaderna för ifrågavarande fartygsbyggnader beräknades — frånsett prisstegringar efter den 1 juli 1941 — till ett belopp av 180,000,000 kronor eller till i genomsnitt 36,000,000 kronor per budgetår under femårsperioden. För det första i perioden ingående budgetåret beräknades anslagsbehovet för fartygsbyggnader till 32,800,000 kronor, och detta belopp anvisades också av riksdagen, varjämte ett belopp av 50,000 kronor, som utgjorde behållning å fonden för krigsfartygs byggande, skulle få tagas i anspråk för fartygsbyggnader. Kostnaderna för byggandet av de två jagare, som skulle ersätta de båda förolyckade, ingingo icke i ovannämnda belopp; för deras färdigbyggande beräknades och anvisades särskilda medel.

I den nu framlagda propositionen anmäler departementschefen, att vissa jämkningar i den antagna fartygsbyggnadsplanen visat sig vara erforderliga.

Dessa jämkningar innebure dels ändring i den inbördes ordning för vissa fartygs byggande, som beräknades vid fartygsbyggnadsplanens framläggande för 1942 års riksdag, dels disponerande av mera medel för kustubåtar än som beräknats i försvarspropositionen till 1942 års riksdag, dels ock nybyggnad av en minkryssare, vilken nybyggnad icke beräknats i 1942 års fartygsbyggnadsplan. De ifrågavarande jämkningarna hava efter framställningar av marinförvaltningen beslutats av Kungl. Maj:t den 3 juli 1942 och den 9 oktober 1942, därvid sistnämnda beslut avser byggandet av minkryssaren.

Departementschefen har vidare anmält, att Kungl. Maj:t genom beslut den 4 december 1942 bemyndigat marinförvaltningen att teckna kontrakt rörande byggandet av de två kryssarna och att totalkostnaderna för vardera av dessa "vid nu föreliggande prisnivå" beräknats till 74,000,000 kronor.

Vid ett följande av den sålunda av riksdagen antagna och av Kungl. Maj:t jämkade fartygsbyggnadsplanen har marinförvaltningen för budgetåret 1943/44 beräknat medelsbehovet för fartygsbyggnader för flottan till ett belopp av 61,600,000 kronor, vilket belopp dock ansetts kunna minskas med 700,000 kronor vid i anspråkstagande av odisponerade medel, som av 1939 års riksdag anvisades för kustfartygens påbörjande. Marinförvaltningen beräknade sålunda medel för fortsatt byggande av de två kryssarna och av de större jagarna, för fullbordande av två jagare av modifierad Göteborgstyp och ett antal kustubåtar, för byggande av ett övningsfartyg och vissa motorbåtar samt för fortsättande av viss under innevarande budgetår enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande påbörjad försökstillverkning och slutligen till konstruktionsarbeten för nya fartyg.

För egen del har departementschefen — för att den av 1942 års riksdag beräknade kostnadsramen för fartygsbyggnader icke skall överskridas i vidare mån än som följer av prisstegringar — funnit erforderligt att uppskjuta vissa fartygsbyggnader, som enligt den 1942 antagna planen skulle komma till utförande redan under budgetåret 1943/44. De av Kungl. Maj:t vidtagna jämkningarna i fartygsbyggnadsplanen hava nämligen inneburit tillgodoseende av nya medelsbehov med ett belopp av sammanlagt 8,950,000 kronor. De för kryssarna nu beräknade kostnaderna överstiga de år 1942 i planen upptagna med 33,000,000 kronor, och av detta belopp hänför sig en del till annat än prisstegringar.

Departementschefen har sålunda funnit sig böra föreslå, att allenast en större jagare bygges nu, medan de övriga jagarna av samma typ byggas i den takt, som tillgängliga medel inom femårsplanens ram det medgiva. Vidare förordar departementschefen, att färdigställandet av de beslutade större motortorpedbåtarna förskjutes så, att för dessa fartygsbyggnader under femårsperioden beräknat belopp icke i sin helhet behöver tagas i anspråk för detta ändamål. Departementschefen har ansett, att byggandet av de större jagarna kan förskjutas längre bort under femårsperioden utan att flottans möjlig-

heter att fylla tilldelade uppgifter väsentligen minskas, och att behov föreligger att avvakta ytterligare erfarenheter, innan de större motortorpedbåtarna färdigställas.

Vid bifall till detta förslag till ytterligare jämkningar i fartygsbyggnadsplanen beräknar departementschefen möjligt att hålla kostnaderna för fartygsbyggnader under femårsperioden 1942/47 inom de 180,000,000 kronor, som beräknades vid 1942 års riksdag, därvid dock bortsetts från prisstegringar efter den 1 juli 1941.

De jämkningar i den av 1942 års riksdag antagna planen för fartygsbyggnader för flottan, som enligt departementschefens anmälan i statsverkspropositionen befunnits påkallade, kunna, synes det oss, böra föranleda en allmän översyn av hela den nämnda planen. Det vill nämligen av vad som förekommit i ärendet framgå, att den utredning, som lades till grund för 1942 års riksdags beslut, varit i flera avseenden bristfällig, ty på annat sätt torde det icke kunna förklaras, att marinförvaltningen redan den 2 juli 1942 funnit sig böra hos Kungl. Maj:t hemställa om ändringar i den plan, som var antagen av riksdagen omkring en halv månad tidigare, och att Kungl. Maj:t också fann vissa av de föreslagna jämkningarna böra godkännas redan den 3 juli 1942. Det förhållandet, att också en minkryssare av marinmyndigheterna befanns behöva särskilt byggas och att jämväl Kungl. Maj:t fann sig böra meddela beslut därom inom kort tid efter planens godkännande och sålunda ytterligare frångå planen, utgör även ett vittnesbörd om samma sak. Det må i detta sammanhang beaktas, att dessa jämkningar i planen vidtagits utan att riksdagen synes hava i någon form blivit underkunnig därom. Möjligheter borde i varje fall hava funnits att vid riksdagssammanträdet i november månad 1942 meddela riksdagen om förhållandet.

Nu anses ytterligare jämkningar i den av 1942 års riksdag antagna planen för nybyggnader för flottan erforderliga, vilka ytterst innebära att på grund av tidigare gjorda felberäkningar i fråga om kostnader, som icke äro att hänföra till prisstegringar, flottan vid slutet av femårsperioden 1942/47 icke kommer att omfatta de enheter, som förutsattes vid planens antagande. Detta synes oss vara betänkligt och framför allt att byggandet av de större jagarna och av de avsedda större motortorpedbåtarna skjutes på framtiden, och vad de sistnämnda angår t. o. m. så länge, att de komma att bliva färdiga först efter femårsperiodens utgång.

Det må här erinras om att från en betydande minoritets inom riksdagen sida vid antagandet av flottplanen hävdades den meningen, att pansarkryssarnas byggande borde ställas på framtiden och tillgängliga resurser i fråga om medel, material och varvskapacitet i stället utnyttjas för skyndsamt byggande av andra fartyg, vilka kunde beräknas möjliga att tillföra flottan inom mycket näraliggande tid. Det synes oss, att riktigheten av denna uppfattning fått stöd uti vad som senare förekommit i förevarande ärende.

På grund av vad som sålunda anförts få vi härmed hemställa,

att riksdagen i samband med prövningen av Kungl. Maj:ts förslag angående anvisande av medel till fartygsbyggnader för flottan måtte till prövning upptaga frågan om sådan jämkning i den av 1942 års riksdag godkända planen för byggandet av örlogsfartyg att i första hand sådana fartyg komma till utförande, vilka inom kort tid kunna tillföras flottan i syfte att förstärka densamma, medan arbetet med kryssarnas byggande tills vidare uppskjutes.

Stockholm den 23 januari 1943.

Erik von Heland.

Ernst Åqvist.

Gust. Elofsson
i Vä.

John Gustavson
i Guntorp.

Allan Holstenson.

Nils Holmström.

Wiktor Egnell.

John Björck.

Åke Holmbäck.

Knut Petersson.

Harald Nordenson.
